

A JUBILEUMI KONFERENCIA SZEKCIÓÜLÉSEI

A közgazdaságtudományi kar oktatói és kutatói a konferencián öt szekciülésen mutatták be kutatási eredményeiket. A következőkben e szekcióüléseken elhangzottakat foglaljuk össze.

A KÖZGAZDASÁGI ELMÉLETEK TÖRTÉNETE SZEKCIÓ

A Közgazdasági elméletek története szekciülést *Bekker Zsuzsanna*, a Közgazdasági elméletek története tanszék vezetője nyitotta meg. Bejelentette, hogy Pozsgai Péter sajnos nem tudott jelen lenni, ezért előadása elmarad.

Madarász Aladár egyetemi docens *Buborékok és legendák. Korai válságok és magyarázatok* címmel tartott előadást. Felhívta a figyelmet a téma aktualitására, hiszen az utóbbi időben újragondolják a régi elméleteket. Ez történik a jelenlegi válság miatt is, amelynek kialakulását néhány éve még kizártnak tartották. A mai közgazdászok a régi elméletekhez fordulnak, így *Smith*-hez, *Keynes*hez és *Schumpeter*hez. A buborékok kialakulásának két típusát nevezte meg: (1) kereskedelmi és (2) részvénybuborékok. Az előadás három részből állt. Az első részben a makroökómia mai állásáról beszélt, és arról, hogy a történelem újra és újra visszakanyarodik önmagához. A második rész a Hollandiában kialakult tulipánmániáról szólt, ami mögött határidős ügyletek és spekuláció húzódott meg, és előhívta a csordaszellem fogalmát. A harmadik részben a Dél-tengeri buborék kialakulásáról, és általában a buborékok történetéről beszélt.

A második előadó *Hild Márta* egyetemi docens volt, aki *a Navratil Ákos által kidolgozott ügynevezett „high theory”-ről* beszélt. Navratil Ákosra – ahogy az előadó kifejtette – „nemes konzervativizmus” volt jellemző, nem szerette az új irányokat. Elutasította a neoklasszikus rendszereket (például nem csak az árelméletből indult ki), és állította, hogy a fogyasztás, termelés, forgalom és elosztás nem kaphat egyenrangú szerepet a gazdaságban. Navratil írta le a keynesi forradalom által életre hívott új gazdaságelméleti rendszer fő vonásait, és kapcsolta össze a jogot a közgazdaságtannal. A gazdaságot három fő alkotóelemre bontotta. Az első a *szellemi* (vagy pszichológiai) tényező; a második a *materiális* alap, ami a különböző iparágak technológiai fejlettségét mutatja; a harmadik pedig a politikai tényező, ügynevezett *akaratmoz-zanat*, amely magában foglalja a jogi rendezést, emberi akaratot és a hatalmi tényezőket. Később Hild Márta beszélt a termeléstani alapokról, ezek között is arról, hogy a gazdaságpolitikát, mint hatalmi tényezőt nem kell az elméleti közgazdaságon kívülre helyezni, mert a kettő szervesen kapcsolódik egymáshoz, valamint arról, hogy statikus egyensúly csak elméletben létezik, a gyakorlatban csak mozgó egyensúly van, de előbbi sok esetben jól használható az utóbbi becslésére. Az előadás Navratil Ákos pénzügyi piacokról és hiteleméletről vallott nézeteivel zárult.

A harmadik előadást a szekció vezetője, *Bekker Zsuzsanna*, egyetemi tanár tartotta *A Keynes-koncepció sajátosságai a magyar közgazdasági gondolkodásban* címmel. Három recepciós korszakot jelöl meg: (1) az első és második világháború közötti időszakot; (2) a második világháború utáni időszakot; és (3) a rendszerváltástól

napjainkig tartó korszakot. A három felsorolt szakaszt több szempontból hasonlította össze az előadó, például a teóriák megjelenése és az érintett generációk alapján: az első világháború és a rendszerváltás után azonnal megjelentek a keynes-i gondolatok, míg a második világháború után csak késleltetve; emellett az első világháború utáni korszakban főként a fiatalok figyeltek fel Keynesre, a II. világháború után a vezető tudósok, míg a rendszerváltás után nem tudunk ilyen specifikus csoportot megnevezni. Összefoglalva az előadáson elmondottakat, Magyarországon Keynes és a keynesi gondolatok azonnali figyelmet kaptak, de a hatásuk csak késleltetve érzékelhető. A domináns (mainstream) elmélet ma már kevésbé befogadó, mint volt a XX. században. Bekker Zsuzsanna az előadás végén még elmondta, hogy *Krugman* szerint akik túlléptek Keynes elméletén, azok vagy nem olvasták a műveit vagy nem értették meg.

A szekcióülés második felét *Horváth László*, egyetemi docens nyitotta meg, aki *A post-keynesi elmélet – a reneszánsz lehetősége* címmel tartott előadást, ebben pedig azt a lehetőséget vizsgálta, hogy vajon átveheti-e a post-keynesi irányzat az akadémikus körökben elfogadott, „mainstream” neoklasszikus irányzat helyét. Előadása elején röviden összefoglalta a post-keynesi elmélet jellemzőit. A post-keynesianizmus lényege a pénzpiacok nemzetközi ellenőrzése, főképp az árfolyamok vonatkozásában, szemben a főárammal, amelyben a pénzpiacok deregulációja a cél, ami ellenőrizetlen nemzetközi tőkeáramláshoz vezet. A legfontosabb eltérés a válság tekintetében, hogy a főáram értelmezése szerint a válság „véletlen”, vagy a piac által diktált „optimális pálya”, míg a post-keynesianusok szerint a neoliberais gazdaságpolitika szükségszerű következménye. Említést tett az irányzat alapítóiról, *Kaleckiről*, *Straffáról*, *Robinsonról* és *Káldor Mihályról*, idézte *Nixon* szavait, aki az 1971-es válságban azt mondta: „We are all Keynesian now.”, majd *Friedmant*, aki szerint 2002-ben „a status quo zsarnokságában (...) csak egy válság hozhat igazi változást.” Most tehát itt az ideje, hogy újraértékeljük a post-keynesi elméletet, és kérdés, hogy eljött-e a paradigmaváltás ideje. A tendencia azt mutatja, hogy míg a főáram dominanciája megmarad, a post-keynesi irányzat egyre több elemét emelik be a főáramba, de hogy mi lesz a folyamat vége, azt még senki sem tudja.

Ezután *Szepesi György* egy újabb paradigmaváltásról beszélt *Monetarizmus vége? Elmélettörténeti szempontok* címmel. Előadásában a monetarizmussal kapcsolatos kérdésekre kereste a választ: mi is a monetarizmus, és magyarázható-e a válsághoz vezető út monetáris elméleti alapokon. A monetarizmust elméleti konstrukcióként és gazdaságpolitikai irányzatként definiálta, amely az 1950-es években jelent meg Chicagóban, majd „besettenkedett a közgazdasági elméletbe”. A monetarizmus elmélete a pénzkereslet elmélete, és ezen keresztül a nomináljövedelem meghatározásának elmélete. Feltette még a kérdést, hogy a válság lefolyása és kezelése értelmezhető-e a monetarizmus alapján, de idő hiányában ezt a témát már nem tudta kifejteni.

Gilányi Zsolt egyetemi docens témája kapcsolódott az előzőhöz, hiszen egy monetaristák által megkérdőjelezett tételt, a pénzsemlegességet állította középpontba. Előadásában a „*Miért fontos a pénzsemlegesség elméleti szempontból?*” kérdésre kereste a választ. A pénzsemlegesség tétele kimondja, hogy „a pénzmennyiség változása nem befolyásolja a gazdasági szereplők tevékenységét”. Ez *Lucastól* származik, és azóta is tartja magát, annak ellenére, hogy *Hahn* és *Grandmont* megcáfolta 1972-ben. Szerintük a tétel érvényességéhez nem elég a walrasi egyensúlyt és a racionális

várakozásokat feltételezni, szükséges még a jövedelemelosztási hatásokat is kiküszöbölni. Friedman gyengítette a pénzsemlegesség tételét, szerinte a pénz nem semleges, hanem „lényegtelen”, a walrasi kikiáltó, a pénz definíciója, valamint az uralkodó elmélet küldetése miatt. Az előadó megjegyezte, hogy a pénz hatására vonatkozó vitának csak akkor van értelme, ha az elméletben M betűvel jelölt változó valóban pénz.

HORVÁTH GERGELY FERENC–KOVÁCS TERÉZ–NAGY LEVENTE

ALKALMAZOTT KÖZGAZDASÁGTAN A TÁRSADALOMTUDOMÁNYOKBAN SZEKCIÓ

Bakó Barna–Simon András: Kiskereskedelmi árrögzítés: engedni vagy tiltani?

Az első előadás témája a kiskereskedelmi árrögzítés (resale price maintenance, RPM), fő kérdése pedig az volt, hogy a nagykereskedő előírhat-e egy fix árat a kiskereskedőknek, a kiskereskedőknek kötelező-e azt elfogadniuk. Ezen kívül a jogi és a történelmi háttérrel ismertették velünk az előadók. Az Egyesült Államokban az 1890-es Sherman Act még tiltotta, hogy a vállalatok bárminemű rögzített árat írjanak elő a kiskereskedőknek. A XX. században végig a *per se* (önmagától vett) tiltás és az esetenkénti elbírálás módszere között ingadoztak a döntéshozók. 1911-ben a Dr. Miles nevű vállalatot szigorúan megbüntették, mivel minimális eladási árat szabott meg, amivel a bíróság szerint megkárosította az amerikai fogyasztókat. Az ügygel kapcsolatban az általános vélemény megváltozását, változékonyságát jelzi, hogy 1919-ben a Colgate-nek már engedélyezték, hogy egyoldalú szerződéseket kössön, megválaszthassa, hogy kivel köt üzletet és kivel nem. 1956-ban a Schwinn kerékpárgyártó került bíróság elé, és megtiltották neki annak eldöntését, hogy hol és kinek, milyen feltételekkel értékesít. 1984-ben fordult a kocka, és az egyoldalú árrögzítést egyértelműen törvényellenesnek nyilvánították. A kilencvenes években annyit enyhítettek a törvényen, hogy a maximális árat megszabó szerződéseket engedélyezték, ugyanis azok nem korlátozzák a versenyt.

Az eszmetörténeti ismertetés után a szerzők egy közgazdasági modellt vázoltak fel. Ennek fő eredménye az volt, hogy az árrögzítés nem minden esetben káros, sőt lehet hatékonyságnövelő is, mivel a kiskereskedők közötti verseny pazarlóan sok erőforrást von el. A nem megfelelően megválasztott ár pedig csökkenti a keresletet, ami összességében veszteséget is okozhat az árat megszabó nagykereskedőnek. A szerzők egy olyan Nash-alkumegoldáson alapuló modellt mutattak be, amely bizonyos feltételek mellett a kiskereskedelmi árrögzítés alkalmazásának jólétnövelő hatását eredményezi, amely egyben a bizonytalan szabályozói és joggyakorlati alkalmazások esetében az adott árazás *per se* törvénytelen megítélését kérdésessé teszi.

Berde Éva: A szakképzettség szerepe elhelyezkedéskor. Internetes hirdetések tanulsága

Berde Éva, a Mikroökonómia Tanszék docense álláshirdetésekről szóló előadása nemcsak az álláskeresők számára volt érdekes. A négy legnépszerűbb internetes por-

tálon, 2008 telén megjelent állásajánlatok alapján készült az összeállítás, amelyben 3000-nél több hirdetés tapasztalatait összegezték. A hirdetések nagy száma miatt csak az adminisztráció, a szakmunka, illetve a vendéglátás/idegenforgalom kategóriába eső hirdetések kerültek elemzésre.

Megtudhattuk, hogy a hirdetések nagy része nem egyértelmű, nem tudni, hogy pontosan milyen munkára és milyen ismeretekkel, tapasztalattal várják a jelentkezőket. Meglepő, hogy az ajánlatok majdnem 70 százalékánál nem szerepel a hirdetést kezdeményező cég neve. Az ajánlatok nagy része magyar nyelvű volt, csak 6 százalékban volt angol nyelvű a szövegezés. A munkavégzés helyéül megdöbbentően sok hirdetés jelölte meg Budapestet (68,3 százalék), illetve a főváros környékét (12,91 százalék), a maradék 20 százaléknyi ajánlat a többi régió között oszlott el. Az igényelt iskolai végzettség a megfigyelések 41,48 százalékánál volt felsőfokú, az alapfokú végzettség a hirdetések kevesebb, mint 1 százalékánál volt elégséges. A nyelvtudás értékét jelzi, hogy a hirdetések körülbelül 74 százaléka igényelt bizonyos szintű nyelvismeretet, a hirdető 71,46 százaléka az angol, 8,06 százaléka a német, 11,44 százaléka az angol és a német nyelv ismeretét is elvárta. Felhasználói szintű számítógépes tudás nagyjából minden második hirdetésben szerepelt feltételként, az ajánlatok 38,68 százaléka nem kért számítógépes ismeretet.

Összességében megállapítható, hogy akinek nincs legalább középfokú végzettsége, az interneten keresztül alig-alig találhat álláslehetőséget, főként a felsőfokú végzettségűek, angolul minimum középszinten beszélők és a néhány év tapasztalattal rendelkezők számíthatnak arra, hogy a világháló segítségével munkát találjanak.

Koncz Katalin: A munkaerő-piaci szegregáció és a feminizálódás jelensége és következményei

Koncz Katalin, az Emberi Erőforrás tanszék egyetemi tanára egy igencsak érdekes és időről időre felkapott témát mutatott be, ami nem más, mint a női nem negatív megkülönböztetése a munkahelyen és a különböző állások elnőiesedése.

Fontos megkülönböztetni a *szegregációt* és a *szegmentációt*. Az előbbi akkor jön létre, ha időben tartós és hátrányos megkülönböztetés folyik, ahol az átlépés lehetősége csekély. A való életben ezt leginkább a férfiakra jellemző foglalkozások zártságából lehet észrevenni. Beszédes adat, hogy a világ népességének a fele olyan munkahelyen dolgozik, ahol saját nemük aránya 80 százalék fölött van. Amely állások értéke (munkabér) lecsökken, azokban nő a szebbik nem aránya és ez fordítva is igaz. Ebből a szempontból a munkaerőpiacot leginkább piramisként lehetne leírni, ahol a presztízst vesztő foglalkozások tömegesen megnyílnak a nők felé. Érdekes figyelmet szentelni a *feminizálódás* mechanizmusára is, ami struktúraváltás esetén történik meg és a mobil (főként férfi) munkaerő mozgásán keresztül jön létre. Vagyis az állások társadalmi presztízse befolyásolja a munkaerőpiacot, ami a feminizálódás révén egyensúlyba kerül.

Az előadás értékét nem csak az élvezetes stílus adta, hanem az is, hogy a hétköznapi életben oly közkedvelt, de szakmailag ritkán elemzett témát mutatott be, tényekkel alátámasztva.

Pintér Miklós: A nem teljes információs szituációk Harsányi-féle modelljéről

(Harsányi János 1994-ben kapott megosztva Nobel-díjat John F. Nash-sel és Reinhard Seltennel közösen.) Az előadásban három fő kérdésről volt szó. Először: maga a modell megfelelő-e és milyen esetekben alkalmazható. Ezt követte a Bayes–Nash egyensúly vizsgálata. Itt ismét az elmélet alkalmazhatóságát vizsgálta az előadó, különösen az intuícióellenesség szempontjából. Végezetül a közös prior fogalma került előtérbe. A szakmailag nivós előadás egy igencsak hasznos matematikai területet mutatott be, ami jogosan keltheti fel a hallgatók további figyelmét. Sajnos az előadás témájánál fogva nehezebben érthető volt a matematikában kevésbé jártas érdeklődők számára.

Harsányi János nem teljes információs szituációk elemzésére szolgáló modellje széles körben elfogadott és használt a közgazdasági gondolkodásban. Három a modellel kapcsolatos problémát, kérdést ismertetett az előadás: (1) Maga a típus fogalma megfelelő-e, alkalmas-e a kitűzött modellezési célok elérésére? (2) A Harsányi által bevezetett Bayes–Nash-egyensúly megfelelő fogalom-e vagy esetleg intuícióellenes tulajdonságokkal is rendelkezik? (3) A közös prior (common prior) fogalom jól megfogja-e a modellezni kívánt döntési szituáció problémáját?

Solymosi Tamás: Hozzárendelési játékok és leghosszabb utak

Solymosi Tamás, az Operációkutatás Tanszék egyetemi docense az előadás során egy leegyszerűsített modellel dolgozott, ami azonban a gyakorlatban is kiválóan alkalmazható. A hozzárendelési piacot felosztotta eladókra és vevőkre, akik között a pénz különböző esetekben allokál. A hangsúly a piac stabilitásán volt, vagyis az optimális megoldáson és elérésének a módzatain. Az előadásban megadott olyan *leghosszabb utak* optimalizálási feladatokat, amelyek megoldásával meghatározhatók egy hozzárendelési játék magjának azon speciális elemei, amelyek megfelelnek a játék alapját képező piacokon az eladóknak, illetve a vevőknek, optimális versenyegyensúlyi kimeneteknek. Bemutatta, hogy ezek a *leghosszabb utak* feladatok miként alkalmazhatók a játék magjának, következésképpen a piac versenyegyensúlyainak érzékenységi vizsgálatában.

Wieszt Attila: Politikai kultúra és demokratikus konszolidáció

Az előadás a formális intézményi környezettel foglalkozott, azzal a problémával, hogy az értékrend miképp érvényesül a hétköznapi gyakorlatban, és ehhez a szociálpszichológiai eszközök hogy tudnak hozzájárulni. Felvetette, hogy a kultúrában is megjelennek a demokratikus intézmények lenyomatai az egyének szintjén. Azonban abban folyamatban, ahogy elsajátítják a demokratikus attitűdöt, problémák léphetnek fel. Előfordulhat a rossz állampolgári ösztönzés, illetve a szereptévesztés is, ami rossz magatartási kultúrához vezet. Ez a probléma kiélesedhet, ha különböző társadalmi, politikai rendszer él egyszerre egymás mellett. Azonban ez az állapot nem tartható fent hosszú távon.

Ezeknek a függvényében láthattuk, hogy a demokratikus konszolidáció egy hosszabb folyamat, és habár nem mindig kerül szóba, a politikai keret, a gazdaság és a társadalom szorosan összefüggő területek, amelyek erős hatással vannak egymásra.

A szekcióülés végén nyilvánvalóvá vált, hogy nemcsak aktív kutatás folyik a Közgazdaságtudományi Karon, hanem egyre erősebb az a felismerés is, hogy elengedhetetlen ennek a publikálása a hallgatóság körében. Enélkül nem alakulhat a szakmai kommunikáció az egyetemen belül, ami a párbeszédet, vitákat, vagyis a fejlődést biztosítaná. Az elhangzott előadások (amelyek elméleti alapjait a hallgatók az órákon tanulják) bizonyították, hogy a közgazdaságtudomány nem száraz, csupán elméletben működő modellek összessége, hanem releváns és érdekes gazdasági, társadalmi kérdésekre ad magyarázatot.

GYÖRI OLIVÉR

VILÁGGAZDASÁGI SZEKCIÓ

A szekcióülés első előadója *Magas István*, egyetemi docens, a Világgazdasági Tanszék vezetője volt. Témája *Az amerikai gazdaság ciklikussága és a pénzügyi válság (1929–2008)* volt. Prezentációjában olyan kérdésekre kereste és adta meg a válaszokat, mint hogy jól értjük-e az Amerikai Egyesült Államok és a dollár szerepét a világgazdaságban. Magas István véleménye szerint nem teljesen.

Az amerikai gazdaságban egy évtizede kialakult kedvezőtlen folyamatok alapján a nemzetközi pénzügyi válság vajon előrejelezhető volt-e? Az előadó válasza erre a kérdésre inkább a nem felé hajlott. Érvelését egy szemléletes példával támasztotta alá, mely szerint maga a gazdaság, a pénzügyek világa olyan mint egy erőmű, amely rengeteg inputból és fogyasztóból áll, egy nagy és bonyolult rendszert képez. Ezért nem tudjuk előrejelezni, legalábbis pontosan nem, hogy mikor romlik el valami a szerkezetben.

Van-e bevettnek tekinthető, előrejelzésre alkalmas válságanatómia? A válasz itt szintén nemleges volt, hiszen eddig sem volt szabályosság a válságok ciklikusságát tekintve.

„Ha Amerikának jól megy, a világnak is jól megy.” – folytatta Magas István. Hozzátette, hogy az amerikai gazdaság teljesítményét el kell ismerni, külföldi tőkét vonzó erős képessége változatlan. Köszönhető ez történelmi távlatban csábító tőkepiacának, valamint annak, hogy az inflációs környezet, a dollár reálértéke viszonylag stabil.

A következő előadást *Benczes István*, egyetemi docens tartotta *Expanziós költségvetési politika és hatásai az EU-ban* címmel. Kutatásának háttérét a keynesi alapfeltevések, stilizált tények és a fiskális megszorítások irodalma jelentették. Utóbbin belül vizsgálta mitől lehet eredményes egy megszorítás: nagyság, összetétel vagy időzítés. Véleménye szerint egyik alapján sem következethetünk a sikerre.

A fő kérdés az volt, hogy lehet-e az Európai Unió tagállamok expanziós politikája a válság idején sikeres. A válasz Benczes István szerint „talán”, hiszen a sikerhez sok összetevő együttes hatása szükséges. Egyrészt az összehangolt fellépés, a korlátozott fiskális mozgástér, az átmeneti ösztönzés – lehetőleg a produktív kiadásokra koncentrálni –, valamint a strukturális problémák megoldása (amelyek közé tartozik a demográfiai kihívások kezelése).

A harmadik előadást *Kutasi Gábor*, egyetemi adjunktus tartotta *A válság hatása a monetáris politikára* címmel. A prezentáció első felében a hibás kamatpolitikai döntéssorozatról esett szó. Az amerikai jegybank 2001-től elkezdte csökkenteni kamatát, aminek eredménye hogy 2003-ra 1 százalék lett. Majd 2006-ben 5,25 százalékra emelték, ami által a hitelfelvevők fizetéseképtelenné váltak. A legnagyobb probléma az volt, hogy későn indult el a felismerés, hogy más kamatpolitika szükséges. Hiába hozták be az ún. zéró kamatot, amely 0 százaléktól 0,25 százalékig terjedt, a hitelfelvevők száma nem nőtt. Ez az erős ingadozás ellentétes az Európai Központi Bank kamatpolitikájával. A hitelpiaci csőd hatására a kamatpolitika így hatástalanná vált. De akkor mi lehet a megoldás a válságkezelésre? – folytatta gondolatmenetét *Kutasi Gábor*. Az egyik lehetőség a pénzteremtés, de az csak az USA esetében működik. A következő lehetőség a költségvetési politika, amit azonban az államadósság finanszírozási nehézségei korlátoznak. Problémát jelent az is, hogy némely piacon, például az ingatlanok esetében nem történt kamatcsökkenés, az ingatlanhitelek kamata 14 százalék körül mozgott, a vállalati hitelek pedig 5 százalékon álltak. Ez a paradoxon is hozzájárult a kamatpolitika eljelentéktelenedéséhez. Így a monetáris mozgástér szűkült.

A negyedik előadás, *A világgazdasági válság hatásai Fekete-Afrikában*, *Szent-Iványi Balázs* egyetemi tanársegéd és *Tétényi András* doktorandusz hallgató közös kutatásán alapult. Elsőként a világgazdasági válság érdekes számadatait láthattuk, amelyekből többek között kiderült, hogy 2009-ben a világ éves GDP-növekedése 0,5 százalék körül lesz, s hogy a fejlett országok GDP-je 2 százalékkal csökkeni fog. A fekete-afrikai országok 3,4 százalékkal növekedni fognak az előrejelzések szerint. A szerzőpáros kifejtette, hogy a kereskedelemben igen komoly finanszírozási problémák vannak, amit az is mutat, hogy 1982 óta először csökken a kereskedelem volumene. Egyes becslések szerint a fejlődő országoknak 270–700 milliárd dollár közötti finanszírozási hiányuk van.

A prezentáció következő részében a szerzők a lehetséges hatásokat vázolták. A fejlettségi különbségeket a válság csak tovább növelte; a fejlődő világban a szegénységben élők száma előreláthatóan 46 millióval fog növekedni; a közintézmények finanszírozása romlani fog; az exportorientált szektorból a dolgozók egyre inkább az alacsonyabb termelékenységű szektorba vándorolnak.

Az utolsó előadó *Vigvári Gábor*, egyetemi tanársegéd volt, előadásának címe *Válságkonvergencia*. A gazdasági válság hatását vizsgálta a konvergenciára, felvetette hogy vajon jobb lenne-e euróval, s vajon érdemes-e erőltetni a gyors GMU-tagságot. *Vigvári Gábor* a maastrichti kritériumok alapján elemezte az állami költségvetést. Ábrája alapján láthattuk, hogy a költségvetési hiányra vonatkozó előrejelzés bizonytalanságot mutat. Állítása szerint szinte biztos, hogy a következő 2 évben az államadósság nőni fog, nem sikerül csökkenteni. Az előadó szerint az euró bevezetése hasznos lenne, de csak a válság miatt nem szabad elsietnünk. Persze ez nem azt jelenti, hogy nem kell tennünk érte, de elsősorban államháztartási lépésekre van szükség. Leszögezte továbbá, hogy a költségvetési egyenleg csak erőteljes megszorításokkal tartható.

Mint a szekcióülés hallgatói, azt hiszem nyugodt szívvel állíthatjuk, hogy a körülbelül 3 órás programot érdemes volt végigülni. Az előadók felkészültsége, szakértelme hozzájárult ahhoz, hogy mélyebb betekintést nyerhessünk a világ és az Euró-

pai Unió válságkezelési programjába, és a gondokra megoldási javaslatokat is kaptunk.

SZABÓ ESZTER–CSIK ÁGNES

ÖSSZEHAONLÍTÓ GAZDASÁGTAN SZEKCIÓ

Bara Zoltán: Az úgynevezett „bankmentő” és „válságkezelő” nemzeti segélycsomagok értékelése a versenytorzító állami támogatások tilalmára irányuló uniós versenyjogi előírások fényében

Az előadás kiindulópontja az 1957-es Európai Gazdasági Közösséget létrehozó Római szerződés, amelynek értelmében megtiltották a versenytorzító állami támogatásokat. Ennek ellentmond, hogy a 2008 őszen kirobbant pénzügyi, majd általános gazdasági válság nemzetgazdaságokra gyakorolt hatásait állami és uniós támogatásokkal igyekeznek enyhíteni. Azonban az Európai Közösséget létrehozó Szerződés (EKSz) 87. cikke alapján rendkívüli események által okozott károk esetén kivétel tehető. Kérdés, hogy a nemzeti érdekek mentén (főleg a fejlettebb országcsoportok által) kidolgozott „mentőcsomagok” nem ébresztik-e fel a protekcionizmust, és hogy ez ellen mit tehet a Versenyjogi Főbiztosság. A tervezett protekcionista lépések vajon fenyegetik-e az Európai Unió egységes közös piacát?

Ennek vannak látható (a hazai ipar védelmét célzó lépések) és kevésbé látható jelei. Például a válságkezelő programok rendszerint tartalmazznak infrastrukturális és környezetvédelmi programokat, hogy a kormányzati pénzek ne szivároghassanak más országokba. Nem tudni azt sem, hogy az adócsökkentés megoldás lenne-e. A válság miatt az uniós szabályok érvényesítése egyre „kényelmetlenebbé” válik a tagállamok számára. Mindezek ellenére, ha a versenyjogi szabályozásokat tovább enyhítenék, az már az egységes piac elvének feladását jelentené.

Hámori Balázs: A bizalom eróziója és a gazdasági válság

Hámori Balázs, a Budapesti Corvinus Egyetem Összehasonlító Gazdaságtan Tanszékének vezetője tartotta a következő előadást. Prezentációjában arra igyekezett rávilágítani, hogy a jelzálogpiaci kötvények „bepiszkolódása” miatt nem lehetett tudni, hogy valójában milyen minőségű kötvényt vásárolunk, így eltűnt a bizalom a gazdaságból. A bizalom igen fontos része volt a gazdaságnak, hiszen tisztán racionális döntéseket nem tudunk hozni, mert nincs tökéletes informáltságunk, általában nincs azonnali következménye a döntésnek a döntéshozóra stb. – mindezeket helyettesíti a bizalom.

A bizalomhiány egyre nőtt, újabb és újabb bizalmi válságokkal (dot com lufi kipukkanása, pénzügyi lufi kipukkanása stb.). Nem csak a rossz kötvények szorultak ki a piacról, hanem az összes, mert nem lehetett tudni, hogy melyik kötvény rossz. A Lehman Brothers 2008. szeptemberi csődje indította el a lavinát, hiszen a világ összes kereskedelmi bankja kapcsolatban állt velük, és a bizalom gyorsan összeomlott. Ennek helyreállítása viszont nagyon lassú folyamat. Sajátos *fogolydilemma-*

helyzet jött létre, hiszen ha a becsületes ember rosszul jár, akkor eltűnik a tisztesség a piacról.

Szabó Katalin: Innováció Magyarországon a válság árnyékában

Az innováció igen gyakran emlegetett téma szakmai körökben, de jelentősége és szerepe válság idején még nagyobb. Erre világított rá *Szabó Katalin* és szakított a sokszor „világvége hangulatot árasztó” válságtémájú előadások gyakorlatával. Előadását Magyarország helyzetének felvázolásával kezdte innovációs szemszögből, rámutatott arra, hogy nem tartozunk a leginnovatívabb országok közé, és a frissen végzett természettudományos és műszaki végzettségűek aránya is alulmúlja az átlagot, akár csak az innovatív vállalatok aránya.

Tanulmányában felhasznál egy kompozit innovációs indexet, amely többek között figyelembe veszi a vizsgált országban dolgozó felsőfokú végzetettek arányát, a szélessávú vonalak elterjedtségét és a kormányzat innovációra fordított energiáját. Az országokat elhelyezve egy olyan koordináta rendszeren, ahol az Y tengely az innovációs index jelenlegi nagyságát, az X tengely pedig az innovációs index változását mutatja, igen érdekes eredményt kapunk. Négy fő csoportba tömörülnek az országok: vezetők, követők, lemaradók és felzárkózók. Magyarország és a kelet-európai országok többsége a lemaradók csoportjában kullog, az USA pedig meglepetésre követő, akár csak Ausztria, Izrael, és Franciaország.

Az előadó ismertette az innováció olyan formáját, amely kevésbé tőkeigényes, rendkívül hasznos, sok méregdrága mérés és komoly informatikai háttér nélkül is működik, ám kreativitást igényel. Ezen a téren főleg a KKV-k jeleskednek, és ez Magyarország számára nagy lehetőséget kínál. Ilyen „házibuhera” például egy magyar törpe szállítványozó azon ötlete, hogy együtt fog leszállítani különböző méretű csöveket, amelyek egymásba csúszthatók, ezáltal megtakarítva tömör üzemanyagot. Szabó Katalin egy Eszterházy-idézettel zárta amúgy rendkívül érdekfeszítő és gondolatébresztő előadását.

Székely-Doby András: A kínai pénzügyi rendszer és a gazdasági válság összefüggései

Ennek az előadásnak a témája is a válság, ám egy olyan kérdésre ad választ, ami bizonyára sokunkban felvetődött. *Székely-Doby András* bemutatta a kínai bankrendszer felépítését, kialakulását, hatását a reálgazdaságra. Az ilyen témájú előadások amúgy is foglalkoztatják a hallgatóságot, kiváltképp, ha egy olyan nehezen beskatulyázható gazdasági rendszerrel rendelkező birodalomról van szó, mint Kína.

Rövid helyzetképpel mutatta be Kína reformok előtti állapotát, hallhattunk az egyszintű bankrendszerről, a politikai érdekek alapján irányított bankokról, a nem létező tőkepiacról és a rendszer túlszabályozásáról. A kínai pénzügyi/politikai/gazdasági vezető réteg a rendszer elavultságát és fenntarthatatlanságát megállapítva elindított bizonyos változásokat, amelyeknek köszönhetően kialakult a kétszintű bankrendszer, és működni kezdtek a tőkepiacok. Megjelent az autonóm döntéshozatal, a

vidéki hitelszövetkezetek jelentősége megnőtt. A rossz hitelek aránya rendkívül magas volt, akárcsak az állami befolyás szerepe. Kialakult a központi bank, a People's Bank of China és négy nagybank. 1998-ban alapítottak eszközközvetítő alapokat, amelyek feladata a rossz hitelek arányának csökkentése volt és főleg állami pénzekből működtek.

Ezeknek a reformoknak a nemzetközi hatásait azon mérhetjük le például, hogy Kína az USA legnagyobb hitelezőjévé vált. A válság alatt a valutatartaléknak köszönhetően a kínai kormányzat mozgásterét igen tág, bankcsődök Kínában nem várhatóak és általában nem érinti oly módon a válság, mint más országokat, igaz az exportfüggőség igen hátrányos. Természetesen az ellenőrzés állami kézben maradt, az állami vállalatok egyre inkább leválnának a köldökszinóról és a kormányzatnak sok eszköze maradt a válságkezelésre.

Veres Pál: Az 1929–1933-as világgazdasági válság marxista magyarázatának mai relevanciája

Az előadás elején az előadó ismertette az 1929–1933-as gazdasági válság marxista tételeit. A válság okát a következő tételek összeadódásában látták. Először is, hogy a munkaerő árjellegűvé vált, és elégtelen volt az összkereslet. Ennek következményeként a nemzeti jövedelem bér-profit aránya felborult, és így nem jött létre az összhang a tőkeigényességgel. A második tétel a strukturális hibákban látta az okot, a harmadik a pénzügyi válságról beszél, a negyedik pedig a ciklikusságról, ami a válságokkal együtt jár („a válság válságot szül”).

Az USA-ban az átlagbér az elmúlt 25 évben stagnált. Németországban a bruttó bérek aránya a nemzeti jövedelemhez képest csökkent, és a nemzetközi tőkeáramlás nyugatról eltolódott az alacsonyabb bérű országok felé. Az átlagos reálbérek csökkenésében jelentős szerepet játszik, hogy a szocialista világrendszer megszűnt.

A jelenlegi válság legfontosabb területei az intézményi válság, a tulajdoni rendszer válsága, a piaci koordináció válsága (mono- és oligopol piacok kialakulása és nem hatékony ellenőrzése), a bürokratikus koordináció válsága. Kérdés, hogy segíthetnek-e ezen az állami beavatkozások, segélyek. A megoldást sokan a teljes mértékű globalizációban látják, illetve a szigorú szabályozások és ellenőrzések betartásában.

Rosta Miklós: Miként befolyásolja az önkormányzati reform folyamatát egy rendszerszintű teljesítmény-értékelési rendszer alkalmazása?

Az utolsó előadás az angol önkormányzati rendszerben bevezetett reformokkal együtt érkező teljesítményértékeléssel foglalkozott. Az angol önkormányzati reform célja az volt, hogy egy méltányosabb, eredményesebb, hatékonyabb, gazdaságosabb önkormányzati rendszert hozzanak létre. Azonban ezek a célok sokszor egymásnak ellentmondanak. Így a reform már magában hordozta az esetleges hibák lehetőségét. A teljesítményértékelési rendszer elsődleges célja az volt, hogy megfelelő mennyiségű információt tudjon beszerezni az önkormányzati rendszer szereplőinek teljesítményéről. Ennek alapján kategorizálni tudta, hogy melyek a jobban és melyek a

rosszabbul teljesítő önkormányzatok. A jobban teljesítő önkormányzatokat a további javulás érdekében segíti különböző juttatásokkal, míg a rosszabbul teljesítőket szankcionálja. A rendszer továbbá sokkal átláthatóbbá és elszámolhatóbbá teszi az önkormányzatok gazdálkodását, széles körűen tudja tájékoztatni a lakosságot az önkormányzatok működésével kapcsolatban.

Természetesen nagyon sok kritika érte ezt az új modellt. A kritikák többsége általában arról szólt, hogy bár a rendszer nagyon sok szinten végez felméréseket, mégsem túl reprezentatív. Egyes önkormányzatok földrajzi elhelyezkedésük alapján hátránnyal indulhatnak. További probléma lehet, hogy a teljesítmény-értékelési rendszer bizonyos elvárt, pénzben mérhető teljesítmények mindenáron való elérésére ösztönzi az önkormányzatokat.

Összességében tehát sikeresebbé tette-e az önkormányzatokat ez az új teljesítményértékelési rendszer? Ahogy Rosta Miklós állítja előadása végén összefoglalásként: igen, részben elősegítette. A rendszer rávilágított az önkormányzati rendszer olyan pontjaira, amelyek fejlesztése révén az ország adófizetőinek pénzét hatékonyabban lehetett felhasználni, illetve erős motivációt jelentett a szervezetek számára, hogy teljesítményüket fokozzák. Viszont nem járult hozzá, hogy a rendszer méltányosabbá váljék, bár ez egy teljesítménymenedzsment-eszköztől nem is várható el.

KOLTA EMÁNUEL-KÖVESDI KITTI-SZABÓ PÉTER

STATISZTIKA-MÓDSZERTANI SZEKCIÓ

A Statisztika szekció első előadását *Sugár András*, a tanszék adjunktusa tartotta *Az árszabályozás elmélete és gyakorlata* címmel. Az előadó szerint még mindig elég széles körben hatósági áras árszabályozással állapítják meg például a közművek árait. Ez nemcsak az országos szintű közszolgáltatásokra igaz, hanem egyre erőteljesebben az önkormányzatok működésére is. A városi vagy községi szinten érvényesülő árszabályozás érdekes módon nemcsak a víz- vagy a csatornadíjak megállapítására terjed ki, amelyek esetében indokolt lehet a hatósági ár, hanem a temetkezésre vagy a kéményseprésre is, ahol viszont ez már indokolatlannak látszik. Az előadás áttekintette ennek közgazdasági relevanciáját, pozitív és negatív hatásait, módszertani problémáit, különös tekintettel az árindexálás statisztikai vonatkozásaira és ennek jóléti hatásaira. Az előadó ezt követően a távközlésben alkalmazott *ársapka* módszert elemezte, és kimutatta, hogy az itt alkalmazott Törnquist-index torzítja az ágazatot, és nem ösztönöz a hatékony gazdálkodásra.

Ezt követően *Szolnoki Pálma*, a tanszék doktorandusz hallgatója beszélt a *Szolgáltatóváltás közgazdaságtanáról és empirikus elemzéséről*. Az előadás alapjául szolgáló tanulmányban a 2008. január 1-jétől elindított árampiaci liberalizáció lakossági fogyasztókra vonatkozó – várható – hatását elemezte. Elméleti modelljében azzal a feltevéssel élt, hogy a heterogén fogyasztók szolgáltatóváltása költséges, és e fogyasztókért eltérő méretű vállalatok árversenyt folytatnak. A fogyasztói döntéseket egy szolgáltatóváltási függvénnyel írjuk le. Miután bemutatta, hogy ebben a modellben nincsen tiszta Nash-egyensúly, egy másik egyensúlyfogalmat, az *aláígérés-biztos egyensúly* fogalmát használta annak megállapítására, hogy milyen kimenetei

lehetnek a modellnek. Az aláígérés-biztos egyensúly feltételeinek megadása után elemezte az elméleti modellt, amelynek megoldását numerikus módszerekkel a modell kalibrálása után végezte el. A modell megoldása során arra a következtetésre jutott, hogy a lakossági piacon jelentős áremelkedés várható, amelyet két tényező indukál. Egyrészt a szolgáltatóváltási költségek léte, másrészt a piac alacsony szintű megtámadhatósága. Mindezek alapján biztosan állítható, hogy nem érvényesül a verseny az áramszolgáltató piacon, ehelyett lényegében piacfelosztás van a szereplők között, amelyet az MVM felügyel. A fogyasztóknak alacsony az információs szintje, amit a verseny szereplői nem is szeretnének növelni, hiszen nem érdekük a verseny.

Harmadik előadóként *Kotosz Balázs* következett. A tanulmányban *a területi statisztikai modellezésben használatos gravitációs modellek* főbb jellegzetességeit mutatta be, majd egy új megközelítés hasznosságára hívta fel a figyelmet. A kutatás empirikus része az említett modell kalibrálásával és gyakorlati alkalmazási lehetőségeivel foglalkozik. A tanulmány kulcskérdése két pont közötti út optimalizálása, példaként használva fel a vasúti közlekedést. Itt számtalan dilemmával szembesülhetünk, kezdve a célállomás kiválasztásától az átszállási időn át a késések kezeléséig. Megállapítja a szerző, hogy a modell csak kiterjedt, sokirányú vasúthálózat esetén használható. Természetföldrajzi akadályok (vizek, hegyek) torzító hatásúak lehetnek, és a politikai és földrajzi határok áteresztőképessége jelentős hatást gyakorolhat.

Negyedik előadóként következett *Balogh Irén*, egyetemi adjunktus, aki *A Lorenz-görbe gyakorlati alkalmazása* címmel tartott előadást. A Lorenz görbe a relatív jövedelmi koncentráció mérésének és elemzésének egyik legszemléletesebb eszköze. Ezek után megismerkedhettünk azzal, amire a cím is utalt, vagyis a Lorenz-görbe alkalmazási területeivel. A relatív koncentráció szemléltetésén túl ilyen például az interpoláció, a több ismérv relatív koncentrációjának egybevetése (azonos sokaság esetén) vagy az adott ismérv relatív koncentrációjának időbeli és térbeli összehasonlítása. Végül már csak a végszó maradt hátra, amiben a szerző megállapította, hogy a koncentrációval kapcsolatos kutatások még ma is gyerekcipőben járnak.

Végül következett *Keresztély Tibor*, aki az előző előadókhöz hasonlóan szintén a Statisztika Tanszék munkatársa, de emellett közreműködik az ECOSTAT-ban. Utóbbi munkájába avatott be minket is. Az előadás címéből – *Az ECO-TREND-modell bemutatása és alkalmazási lehetőségei* – rájöhettünk, hogy Keresztély Tibor mivel is foglalkozik pontosan. Az ECO-TREND egy makroökonómiai modell, amelynek alapján felállítható Magyarország gazdaságára egy hosszú távú makrogazdasági, a gazdaságpolitikai döntések hatását figyelembe vevő előrejelzés. A modell számtalan területen használható, például a budapesti olimpia vagy az euró hazai bevezetése makrogazdasági hatásának vizsgálatakor, valamint az olyan hosszú távú makrogazdasági számításokban, ahol nem hagyják figyelmen kívül a nemzetközi trendek és az eurozónához történő csatlakozás szabályait. Talán a legérdekesebb kérdés, hogy milyen következtetéseket lehet levonni a modell segítségével. „Az EU-transzferek mennyiségének változása azonnali hatással van a növekedésre és az egyensúlyi mutatókra. A kiadási szerkezet a potenciális növekedést és ezáltal a hosszú távú felzárkózást befolyásolja.”